

En borgerlig välfärdsmodell

”Socialt ansvar utan socialism”. Så lød ett av folkpartiets valteman. I all sin enkelhet illustrerar denna paroll ett dilemma som är gemensamt för borgerligheten. Debatten om välfärden utgår i Sverige från en socialdemokratisk modell. För ett borgerligt parti som folkpartiet var det trots en betydande ideologisk nyorientering viktigt att tala om för väljarna att man känner ett socialt ansvar trots att man inte är socialister. Man utgår själv ifrån att socialismens sociala ansvar är självklart och oomtvistligt. Samtidigt underförstår man, att företräder man en icke-socialistisk politik, måste den kompletteras med ett socialt ansvar, som om denna inte i sig rymmer välfärd och medmänskligt ansvar.

Det är detta mindervärdeskomplex som tvingade folkpartiet att ge socialdemokraterna rätt i sina attacker på ett annat borgerligt parti samtidigt som man själv svor sig fri från misstanken om att vara ett hot mot välfärden genom att deklarerar att man känner lika socialt ansvar som en god socialist.

Det skulle troligtvis aldrig falla socialdemokraterna in att göra en liknande ideologisk kapitulation genom att gå till val på parollen ”socialt ansvar med socialism” eller ”socialt ansvar trots höga skatter”. Ej heller är det tänkbart att de skulle gå till val på ”socialt ansvar utan valfrihet” eller ”socialt ansvar utan borgerlig politik”.

Ändå vore det betydligt mer logiskt om socialdemokraterna gick till val på den typen av ursäktsparoller än att något av de borgerliga partierna gör det.

Socialism har aldrig någonstans erbjudit socialt ansvar. Istället bygger den på tvång och en välfärd på de styrandes vill-

kor. De fattiga och pinade i Osteuropa skulle säkerligen höja på ögonbrynen om de fick veta att det i det rika Västeuropa finns partier som går till val på paroller som ”socialt ansvar utan socialism”. De har aldrig stött på något socialt ansvar. De lever däremot i en social likformighet och i en fattigdom som driver människor till en hänsynslös materialism, där det gäller att klara sig själv.

Tittar vi på det svenska samhället framstår även här rollen som besynnerlig. Vari ligger det sociala ansvaret i en politik som gjort drygt 500 000 beroende av socialhjälp i ett av världens rikaste samhällen? Vari ligger det sociala ansvaret i en högskattepolitik som tvingar in barnfamiljerna i ett ökat bidragsberoende?

De frågorna behöver inte bara ställas till socialdemokraterna utan även till folkpartiet vars skatte- och bidragspolitik bygger på att familjer med normala inkomster inte skall få lägre skatter men högre bidrag.

Men även folkpartiet kan ställa frågorna vari det sociala ansvaret ligger när barnfamiljer inte kan välja barnomsorg, när gamla och sjuka förnekas möjligheten de borde ha i ett välfärdssamhälle, nämligen att kunna välja en vård som de känner förtroende, trivsel och säkerhet inför? Och vari ligger det sociala ansvaret i att minska utrymmet för medmänsklig värme och gemenskap genom att ersätta familjen med institutionaliserad omsorg?

Finns det något socialt ansvar i en politik som mycket målmedvetet kollektiviserar det svenska samhället och som därmed gör den enskilde svagare och sårbarare? Är det ett uttryck för socialt an-

svar att kontrollen över den enskildes privatliv ökar med stormsteg? Eller att den normala svenska familjen idag är mer beroende av politikernas beslut och värderingar än egna värderingar och önskemål för valet av sin sjukvård, barnomsorg, skola och levnadsstandard?

Det är inte uttryck för socialt ansvar att föra över all välfärd under politikernas kontroll. Det är istället ett uttryck för maktfullkomlighet. Och det är ett uttryck för materialism att förneka välfärdens kvalitativa dimensioner genom att hindra människor från att utveckla välfärden efter sina egna värderingar.

Framförallt är socialdemokraternas välfärdssyn ett uttryck för en okänslighet inför allt det som ett mänskligt samhälle, med alla sina många gemenskaper, normer, traditioner, värderingar och enskilda människor, kan erbjuda. Allt detta är något som en aldrig så socialt ansvarstagande stat inte kan ge.

För dem som bekymrar sig över uppluckrade familjeband, den otrygghet som tar sig uttryck i alkoholism och narkotikamissbruk, för den som ser det motsägelsefulla i en välfärd där många äldre lever ensamma och isolerade, som ser barnfamiljernas otrygghet och människornas främlingskap inför en alltmer institutionaliserad omsorg är det uppenbart att välfärd inte är liktydigt med statliga utgifter.

Under 70- och 80-talen har debatten om den enskildes frihet, typen av ekonomiskt system och löntagarfonderna vunnits av marknadsekonomins anhängare. Folkpartiets nyorientering är en konsekvens av detta, socialdemokraternas försök att omväxlande förtiga löntagarfon-

terna eller söka framställa sig som marknadsekonomins garant är en annan. Trots detta förlorade de borgerliga valet och det parti som gått i spetsen för nyorienteringen i svenskt politiskt liv fick en kännbar förlust.

Ännu återstår nämligen för de borgerliga att vinna debatten om välfärden. Så länge borgerliga politiker accepterar att besparingar i statens utgifter definitionsmässigt är nedrustning av välfärden och så länge stora delar av valmanskåren känner det så, så länge kvarstår uppgiften för marknadsekonomins anhängare att visa på att ett mänskligt samhälle är något långt mer än staten.

Det kräver en förmåga att illustrera vad välfärd är och att visualisera de möjligheter välfärden har i ett samhälle som tillåts vara något mer än staten.

Borgerliga politiker skulle idag inte kunna tänka sig att gå till val på paroller som "dynamisk ekonomi utan socialism" eller "livskraftiga företag utan löntagarfonder". Därtill är deras ideologiska självförtroende alltför stort. Vad som nu gäller är att vinna debatten om välfärden så att det blir socialdemokraterna som till kommande val känner sig frestade att använda paroller som "socialt ansvar utan marknadsekonomi" eller "socialism och välfärd" precis som man idag tvingas säga att man står för en demokratisk socialism. Utnyttjar moderaterna de kommande tre åren till att i grunden vinna debatten om välfärden kommer man liksom tidigare att få med sig de borgerliga väljarna men framför allt kommer man att vinna socialdemokrater.